

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ראש השנה למלכים לעניין שטרות

(ב' א') משנה: ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן ראש השנה למלכים¹...

למלכים למאי הלכתא?²

אמר רב חסדא: לשטרות (להבחין איזה שטר חוב מוקדם למלוה, ואיזה מאוחר). **דתנן** (שביעית י,ה): שטרי חוב המוקדמין, פסולין. והמאוחרין, כשרין.³

תנו רבנן: מלך שעמד (התחיל למלוך) בעשרים ותשעה באדר, כיון שהגיע אחד בניסן (למחרת), עלתה לו שנה (ומעתה מונים לו שנה שנייה). ואם לא עמד אלא באחד בניסן, אין מונין לו שנה עד שיגיע ניסן אחר.

(ב' ב') אמר מר: מלך שעמד בעשרים ותשעה באדר, כיון שהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה. הא קא משמע לן דניסן ראש השנה למלכים, ויום אחד בשנה חשוב שנה.

ואם לא עמד אלא באחד בניסן, אין מונין לו שנה עד שיגיע ניסן אחר. פשיטא! לא צריכא, דאימנו עליה מאדר. מהו דתימא נימנו ליה תרתין שנין, קא משמע לן.

תנו רבנן: מת (המלך) באדר, ועמד אחר תחתיו באדר, מונין שנה לזה ולזה.⁴ מת (המלך) בניסן, ועמד (מלך) אחר תחתיו בניסן, מונין שנה לזה ולזה. מת באדר, ועמד אחר תחתיו בניסן, מונין ראשונה (עד סוף אדר) לראשון, ושנייה (ומכאן ואילך) לשני.

מת באדר ועמד אחר תחתיו בניסן, מונין ראשונה לראשון ושניה לשני. פשיטא! לא צריכא דאימנו עליה (על השני) מאדר, ומלך בן מלך הוא. מהו דתימא נימנו ליה תרתין שנין, קמ"ל.

(ג' א') אמר רב חסדא: לא שנו (שניסן הוא ראש השנה למלכים), אלא למלכי ישראל. אבל למלכי אומות העולם (שטרות שתאריכיהם כתובים למניין מלכי גויים), מתשרי מנינן.

שיטות הראשונים

מה הם שטרי חוב המוקדמין: כתב ה**טור** בשם הרמ"ה, דווקא כגון שלוח באחד בניסן והקדים הזמן באחד בתשרי, שלא ניתן להכתב מזמן הראשון; אבל כתב ללוות בניסן ולא לווה עד תשרי, אינו פסול לגמרי, אלא טריף מלקוחות מתשרי

¹ רגילים היו למנות זמן שטרותיהם לשנות המלך, משנה שעמד בה המלך, כדאמרינן במסכת גיטין (פ' א') משום שלום מלכות. וקבעו חכמים אחד בניסן לתחילת שנתו, ואפילו עמד בשבט או באדר כלתה שנתו משהגיע ניסן, ויתחילו למנות לו שנה שניה. רש"י.

² רבינו חננאל: למאי הלכתא בעינן למידע ראש השנה שלהן. רש"י: כלומר, למה הוקבע יום מיוחד למנין המלכים, אימא שעל כל מלך ומלך תתחיל שנתו מיום שעמד בו.

³ רש"י: שטרי חוב המוקדמין פסולין - לפי שרצה לטרוף לקוחות שלקחו שדה מן הלוה מזמן שבשטר, ושלא כדין הוא, שהרי קדמה מכירה להלוואה, ובשטר מעיד שהלוואה קדמה, לפיכך קנסוהו מלגבות בו, ולא יטרוף אפילו מזמן המלוה, ואינו אלא כמלוה על פה, שאינו גובה מן המשועבדים, ואם לא קבעו יום לתחילת שנות המלך, אלא כל מלך ומלך לפי יום שעמד - אין להבחין אם השטר מוקדם או מאוחר... ועכשיו שקבעו ניסן ראש השנה - לעולם תמוז קודם לכסליו.

⁴ הבא לכתוב שטר באדר לאחר שעמד השני, אם רצה לכתוב בשטר בשנת פלוני למלך שמת, כותב. ואם רצה, כותב בשנה ראשונה למלך פלוני שעמד. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ואילך. ודעת הטור שאין לחלק.⁵ והשו"ע סתם דבריו.⁶

שטרי חוב המוקדמין פסולים: דעת רש"י, רי"ף, ורמב"ם דכמלוה על פה הוא, דלא גבי ממשעבדי, ואפילו מהמאוחרים לזמן ההלוואה. ודעת התוספות ד'פסולים' לגמרי משמע.⁷ והשו"ע פסק כרמב"ם, והרמ"א כתב שיש אומרים דפסול לגמרי.⁸

דאימנו עליה מאדר ומלך בן מלך הוא וכו': הלכות אלו הושמטו ברמב"ם.

שולחן ערוך

(חו"מ, הלכות הלוואה, סימן מג)

- א. שטרי חוב המוקדמים, פסולים, שהרי טורף בהם לקוחות שלא פדין. ולפיכך קנסו אותו חכמים, ולא יגבה בשטר מקדם אלא מבני חורין, גזרה שפא יטרף בו מזמן ראשון שהקדימו. ואם יטען הלוח: פרעתי, דינו כטוען כן בשאר שטרות. ואם טען: להד"מ, החזק כפרן. (ויש אומרים דפסול לגמרי) (טור בשם ר"י והרא"ש והוא בפרק א"נ וריב"ש סימן שפ"ב מיהו ראיות הריב"ש שם יש לדחות, וכמ"ש בספרי ע"ש).
- ב. שטרי חוב המאחרים, כשרים, שהרי הורע כוחו של בעל השטר, שאינו טורף אלא מזמן השטר. ואף על פי שלא כתבו בו שהוא מאחר, הרי זה כשר...

⁵ דנהי דניתן ליכתב מכל מקום איכא למיחש שמא יבא לגבות מניסן שלא כדין. טור.

⁶ חו"מ מג, ז. מקורות: רמ"ה (הו"ד בטור).

⁷ והרא"ש (בבא מציעא, פ"ה, ס"ל נח) כתב תחילה דכמלוה על פה דמי, ואח"כ כתב והתוספות כתבו דאין גובה אפילו מבני חרי בשטר זה, ודקדקו מלשון פסולים דמשמע זהו כשטר פסול ואין גובה בו כלל. עכ"ל. ולא הכריע. אבל הטור כתב שדעתו כדעת התוספות מדהביאם לבסוף. וכתב הב"י (בדק הבית), שאינו מוכרח.

⁸ חו"מ מג, ז. מקורות: רי"ף (בבא מציעא, מב ב בדפיו). רמב"ם (הל' מלוה כגא). תוספות (בבא מציעא ע"ב א', ד"ה שטר).